

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE EFFICIENCY OF SANGKHA IN THE DISTRICT LEVEL OF ADMINISTRATIVE SANGKHA AT THE SANGKHA ADMINISTRATIVE IN REGION 11

พระมหาวิจิตฺต ธีรวิโส (กสิปม่วง)*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานด้านการปกครองโดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.16$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปกครอง พบว่ามีปัญหาอุปสรรคทุกด้าน อันเนื่องมาจากมีความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์เกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ด้านต่างๆ ไม่ชัดเจน ทำให้มีความน่าเชื่อถือน้อยในกระบวนการตัดสินใจปัญหา ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะมีน้อย และมีทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องที่ต้องได้รับการพัฒนา นอกจากนั้นยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ อายุของผู้ปฏิบัติหน้าที่ปัญหาสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์ ตลอดจนทั้งทักษะและเทคนิคการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน

2. หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพนั้นใช้หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน วิริยะ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน จิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน วิมังสา การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงานอันเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ส่วนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพใช้หลัก Deming Circle Theory : PDCA ประกอบด้วย P (Plan) มีการวางแผน เตรียมความพร้อม D (Do) มีการลงมือปฏิบัติ ดำเนินการให้เป็นไปตามแผน C (Check) มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผน A (Act) มีการปรับปรุงแก้ไขตามแผนงานนั้น

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 พบว่า ด้านการดำเนินการปกครอง มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน มีผู้รับผิดชอบดำเนินการตามรูปแบบและกระบวนการตามแผนงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ มีการจัดอบรม สัมมนา ศึกษางานแบบอย่างการปฏิบัติงานที่ดี มีระบบการติดตามดูแลให้ช่วยกันกำลังใจในการปฏิบัติงานชัดเจน ด้านการระงับข้อพิพาท จัดอบรม หลักสูตรการระงับข้อพิพาทสำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล จัดอบรมระเบียบกฎหมาย หลักการ และกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง มีระบบเครือข่ายในการปฏิบัติงานให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องชัดเจน การควบคุมบังคับบัญชา กำหนดแนวทางข้อปฏิบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง พัฒนาทักษะและเทคนิคด้านต่าง ๆ ในการควบคุมบังคับบัญชา และการตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ มีแผนการดำเนินงานตรวจการและแผนการประชุมคณะสงฆ์ชัดเจน มีการสรุปบันทึกและรายงานการตรวจการและการประชุมที่ชัดเจนเป็นปัจจุบัน

คำสำคัญ : พระสังฆาธิการ, การพัฒนา, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

The Objectives of this research were; 1) to study the present conditions and problems of duty performance of administrative sangkha in District level at the Sangkha Administrative Region 11, 2) To study Buddhadhamma and theory related to duty performance of administrative sangkha at District level at Sangkha administrative region 11 and 3) To propose the guideline for the duty performance efficiency development of administrative monks at District level at Sangkha administrative region 11

The Research findings were as follows:

1. Propose condition of administration by overall was effective at high level, $\mu=4.16$. The aspect with highest average score was the conflict solution at Sub-District level. All other aspects were at high level. The problems of administration were concerned with problems at all aspects, because of unclear understanding of rules and regulations in conflict resolution. This also caused untrustworthiness in justice process. Experts in laws and order were limited. The expertise in justice process needed be developed. Another factors effecting the duty performance efficiency was the age, health, knowledge in Sangkha rules of laws as well as the technique of issue handling with specific expertise.

2. Buddhadhamma that could be applied to effective Administrative Sangkha administration was Itthipadga 4; Chanta, aspiration to work, Viriya, effort to perform duty, Chitta, paying attention to work and Vimamsa, examining cause and effects of duty performance which was the responsibility. For the theory related to administrative sangkhas' effective administration was Deming Circle Theory: PDCA: P; plan, well preparation, D; do, actual doing according the plan, C; Check, checking the result of performance according to the plan, A; act, improving performance according the plan.

3. Guidelines for performance efficiency development of administrative sangkha at Sub-District level at the Sangkha administrative Region 11 found that: Administration; there was clear working plan with responsible units that was appropriate to the present situations, Sangha Affairs Controlling and Promotion; there were training, seminar and educational tour to learn from good examples and clear monitoring, morales and reward appraisal system, Conflict resolution; there was curriculum of conflict management and resolution specifically designed for administrative sangkha in order to resolve the conflicts according to Dhamma-Vinaya and the laws of the country, Conflict and Problem resolution at Sub-District level; there was training in law and order, rules and regulations, concept and principle of conflict resolution according to Dhamma-Vinaya and the laws of the country. There was networking system to help one another to solve the conflicts and problems effectively, Controlling and directing; there was clear direction for living together in harmony and by Dhamma-Vinaya and the laws of the country. While skill and controlling techniques development, Inspection and Sangkha Meeting were clearly plan for regular inspection and meeting with up-to-date record.

Keywords : administrative monks, development, duty performance efficiency

1. บทนำ

การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 มีการปฏิบัติงานด้านการปกครอง พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งทางการปกครองมีอายุพรรษาสูงวัย ปัญหาสุขภาพ มีประสบการณ์และความสามารถในการปฏิบัติงานบริหารกิจการคณะสงฆ์น้อย มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนยังไม่ลึกซึ้งชัดเจน ระบบการทำงานยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน ยังขาดความเข้มงวดในการควบคุมดูแลจริยวัตรของพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการควบคุมหรือส่งเสริม ระบบการบริหารจัดการรายได้ของวัดยังไม่เป็นระบบชัดเจน ระบบการควบคุมด้านการก่อสร้างยังไม่ชัดเจน ไม่มีระบบการสร้างแรงจูงใจในการเรียนบาลี-นักธรรม การส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมชาดเอกภาพในการปฏิบัติ พระสงฆ์ผู้เผยแผ่ยังขาดหลักจิตวิทยาในการปฏิบัติงาน ยังมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคมยังไม่ชัดเจน ขาดทักษะเทคนิคเฉพาะด้าน ไม่มีความมั่นใจในการตัดสินใจอิทธิพลที่เกิดขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมยังไม่ลึกซึ้งเพียงพอ มีความสามารถแก้ปัญหาตามหลักวิชาการสมัยใหม่น้อย ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีน้อย ระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานยังไม่ชัดเจน ยังสับสนในบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตน และขาดทักษะการใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ ควรได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจกระบวนการบังคับบัญชา ยังต้องเพิ่มทักษะและเทคนิคในการบริหารจัดการบุคคล และไม่สามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ขาดความเข้มงวดในการควบคุมบังคับบัญชา การร่วมมือในการวางแผนปกครองร่วมกับคณะสงฆ์มีน้อย อายุวัยพรรษต่างกันมาก ยากแก่การควบคุมบังคับบัญชา ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ พบว่า ระบบการตรวจการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ชัดเจนจากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ และเป็นข้อมูลในการวางแผนการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอและระดับอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ได้แก่ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ หลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง และการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปร คือ ตัวแปรต้น ได้แก่ การปฏิบัติงานด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ภาค 11 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์

3.3 ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ใน 8 ระดับ ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการระดับภาค 2) พระสังฆาธิการระดับจังหวัด 3) พระสังฆาธิการระดับอำเภอ 4) พระสังฆาธิการระดับตำบล 5) พระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ 6) ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง 7) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ 8) ผู้นำชุมชน ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 25 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เลขานุการเจ้าคณะภาค 11 พระสังฆาธิการ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 10 รูป หรือคน

3.3.2 ประชากร คือ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 180 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555)

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดเลือกพื้นที่วิจัยในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ระหว่างตั้งแต่เดือนมกราคม 2558 – ธันวาคม 2559 รวม 24 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอ วิธีดำเนินการวิจัย กระบวนการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับพระสังฆาธิการและบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 จำนวน 25 รูปหรือคน การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยพระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการจำนวน 10 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถามแก่พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 จำนวน 180 รูป

4.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ทั้งระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล พระเลขาธุการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวน 25 รูปหรือคน ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เลขาธุการเจ้าคณะภาค 11 พระสังฆาธิการ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 10 รูปหรือคน **ประชากร** ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 จำนวน 180 รูป โดยการเลือกแบบเจาะจงเฉพาะเจ้าอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 เท่านั้น

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือออกเป็น 2 อย่าง คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยดำเนินการสร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาขึ้นตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ไม่มีโครงสร้าง จำนวน 25 รูป/คน โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ จากผู้อำนวยการหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองพร้อมกับบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และกำหนด วัน เวลา สถานที่ และสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม และขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพนิ่ง และ การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มแบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต เพื่อขอเข้าร่วมสนทนากลุ่มพร้อมกับบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการ

สนทนากลุ่มล่วงหน้า และกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม ในขณะการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญบันทึกเสียงและภาพนิ่ง

4.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแบบสอบถามแก่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 จำนวน 180 รูป โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

2) ผู้วิจัยนำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เสนอต่อเจ้าคณะจังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดสุรินทร์ นครราชสีมา ชัยภูมิ และบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกจ่ายแบบสอบถามกับกลุ่มประชากร คือ เจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ด้วยตนเอง

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการอธิบายความ ตีความ และแปลความตามนัยยะที่ผู้ให้ข้อมูลอาจจะแสดงออกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แบบพรรณนาความและการอธิบายความเพื่อให้เหตุผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากที่สุด และการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยพระไตรปิฎก เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ เพื่อนำเป็นกรอบในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

4.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามโดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามปฏิบัติการที่ผู้วิจัยกำหนดไว้กับข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) และผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ลงในแบบลงรหัส (Coding Form) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองโดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงาน พบว่า มีปัญหาด้านการปฏิบัติงานด้านการปกครองทุกด้าน อันเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์เกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ด้านต่าง ๆ ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือในกระบวนการตัดสิน ในการแก้ไขปัญหา ยังขาดผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และยังขาดทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ คือ อายุของผู้ปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาสุขภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์อย่างถ่องแท้ ขาดทักษะและเทคนิคเฉพาะด้าน

2. หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพนั้นใช้หลักอริยบท 4 ส่วนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพ ใช้หลัก Deming Circle Theory : PDCA ประกอบด้วย P (Plan) มีการวางแผน เตรียมความพร้อม D (Do) มีการลงมือปฏิบัติ ดำเนินการให้เป็นไปตามแผน C (Check) มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผน A (Act) มีการปรับปรุงแก้ไขตามแผนงานนั้น

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 พบว่า **ด้านการดำเนินการปกครอง** มีแผนการบริหารคณะสงฆ์ ระดับจังหวัด อำเภอและของวัด มีการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างวัด อำเภอ และจังหวัด มีคณะกรรมการและตัวแทนระดับต่าง ๆ **ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์** การได้รับการอบรม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ วิเคราะห์ปรับปรุงการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน **ด้านการระงับอธิกรณ์** ศึกษาอบรม ทำความเข้าใจระเบียบ กฎข้อบังคับของสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง สำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ **ด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง** กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยเกิดความเป็นธรรม **การควบคุมบังคับบัญชา** พระสังฆาธิการต้องกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ใช้หลักพุทธธรรมในการควบคุมบังคับบัญชา มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และการตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ มีแผนการดำเนินงานตรวจการและแผนการประชุมคณะสงฆ์ชัดเจน อบรมเทคนิคการตรวจการและการประชุมสำหรับพระสังฆาธิการ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยขอนำเฉพาะประเด็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการปกครองพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 มาเป็นประเด็นในการอภิปราย โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 ด้วยหลักอิทธิบาท 4 และหลัก PDCA จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอเกิดประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผน มีเป้าหมาย มีแผนงาน กระบวนการ ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบ ติดตามผลและความก้าวหน้าของงานเก็บสถิติเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมิน และเปรียบเทียบกับแผนงานที่วางไว้ และนำผลการปฏิบัติงานพร้อมข้อมูลสถิติมาประเมินหาเหตุและผลแห่งความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิด พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) (2543) ได้กล่าวถึงอิทธิบาท 4 : ทางแห่งความสำเร็จ เมื่อใจฝึกใฝ่ก็ทำงานด้วยความแน่วแน่จริงจัง สภาพที่จิตแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กระทำนั้น เมื่อมีสมาธิและใจที่รักนั้น ทำงานด้วยใจรัก ใจก็เป็นสุข ตั้งใจทำเต็มที่ มีความเพียรพยายาม ผลสำเร็จของงานก็เป็นผลสำเร็จที่ดี เรียกว่านำไปสู่ความเป็นเลิศของงานนั้น สอดคล้องกับวีรพงษ์ เฉลิเมธีรัตน์ (2547) กล่าวว่า วงล้อ เดมมิง หรือวงล้อ PDCA คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานให้งานเสร็จอย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบผลการ ปฏิบัติงาน (Check) และการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ (Act) ดังนั้นการหมุนวงล้อเดมมิง (PDCA) อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงาน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มีประสิทธิภาพ

ด้านการดำเนินการปกครอง ต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอให้ชัดเจน โดยให้มีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้เป็นแนวเดียวกัน มีการวางแผนรวมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีแผนบริหารสงฆ์ ระดับจังหวัด อำเภอและของวัด สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของสังคม เพื่อให้เกิดฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อยู่เสมอ ควรจัดให้มีงบประมาณ สนับสนุน ส่งเสริม ประกาศเกียรติคุณ บุคลากรผู้มีส่วนส่งเสริมการศึกษาให้เจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) (2548) กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานของผู้นำเป็นงานลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งใหญ่มากและละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลายและเป็นงานที่ไม่สำเร็จต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆก็จะดำเนินไปอย่างนั้น

ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีการอบรม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งกระตุ้นการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระบบการติดตามดูแลให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการประเมิน ตรวจสอบ คุณภาพ ประสิทธิภาพของงาน ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ปรับปรุงการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับพระโชติ บดีรัฐ(2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารคน การบริหารภาระงาน และการบริหารองค์กรของพระสังฆาธิการ ควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มี

ความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง โดยวิธีการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสงฆ์ให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรม และให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมนำไปเป็นฐานหรือเครื่องมือในการเยียวยาทางจิตใจ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยได้อย่างมั่นคงและบังเกิดสันติสุข พร้อมทั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทย (พระเทพปริยัติเมธี (สถฺย ฐิติโร), 2557)

ด้านการระงับอธิกรณ์ พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ ต้องศึกษาอบรม ทำความเข้าใจระเบียบ กฎข้อบังคับของสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเทพปริยัติเมธี (สถฺย ฐิติโร)** ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ พบว่า หลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนา เน้นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมนำไปเป็นฐานหรือเครื่องมือในการเยียวยาทางจิตใจ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยได้อย่างมั่นคงและบังเกิดสันติสุข พร้อมทั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทย (พระเทพปริยัติเมธี (สถฺย ฐิติโร), 2557)

ด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง พระสงฆ์จะต้องศึกษาระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการแก้ไขปัญหา ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง จัดลำดับสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อติเทพ ผาตา** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ 7 และ กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พบว่า กระบวนการแก้ปัญหาควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรม วินัยและกฎหมาย โดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฎนิคหกรรมรวมถึงกฎของมหาเถรสมาคมอื่นๆโดยการร่วมมือของ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ และรัฐบาลเพื่อให้คณะสงฆ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

ด้านการควบคุมบังคับบัญชา พระสงฆ์จะต้องกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยในเขตปกครอง ใช้หลักพุทธธรรม หลักธรรมมาภิบาลในการควบคุมบังคับบัญชา มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จัดระบบดูแลช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมและทางโลกให้สามารถรู้เท่าทันโลกปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมธ)** (2557) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระธรรมวินัย ตลอดทั้งกฎและระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยให้ยึดปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

หากเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็ให้มีการผ่อนผันอนุโลมอาศัยหลักพรหมวิหารธรรมและพระวินัยเป็นที่ตั้ง มิให้มีการตัดสินด้วยอำนาจแห่งอคติ แต่ให้คำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติโดยใช้วิธีการ “เข้มงวด กวดขัน ผ่อนผัน และอนุโลม” ตามลำดับสถานการณ์ต่างๆ

การตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการต้อง มีระบบการรายงานการตรวจการหรือบันทึกการตรวจการหรือการประชุมสงฆ์ที่ชัดเจน หมั่นพิจารณาตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม) (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการทุกระดับควรจะมีการประชุมตามมติของเถรสมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย บริक्षा แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับ เป็นแนวทางเดียวกันตลอดสาย ควรจะมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วย ควรจะมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ พร้อมเพรียงกันประชุม ต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุมทราบ

แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ดังนี้ P = พร้อมสรรพ (Perfection หรือ Provider) หมายถึง มีการวางแผน มีการจัดทำแผน การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตการปกครองคณะสงฆ์ทุกด้าน O = ขับเคลื่อน (Operation) หมายถึง มีการจัดการองค์กร กำหนดโครงสร้างภาระงานต่าง ๆ การจัดองค์กรให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงบุคลากรเป็นหลัก จัดแบ่งตามความสามารถที่เป็นจริง C = เพื่อนร่วมงาน (Companion หรือ Company) หมายถึง มีการดำเนินงานด้านบุคลากร การทำงานเป็นทีม สร้างจุด “โฟกัส” เพื่อการทำงานเป็นทีม หนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่จะทำให้การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ประสบความสำเร็จนั้น ทีมงานต้องไม่หลงลืมที่จะสร้างจุด “โฟกัส” ให้กับการทำงาน C = ประสานส่งเสริม (Coordination) หมายถึง มีการอำนวยการ ประสานสัมพันธ์ ส่งเสริมสนับสนุนทุกด้าน การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ทำให้งานซ้ำซ้อน ขัดแย้งกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน A = ประเมินปรับปรุง (Assessment) หมายถึง มีการกำกับดูแล ควบคุมตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา (Act) ในการประเมินปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการนั้น มุ่งเน้นไปที่การประเมินระบบสมรรถนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้วัดระดับความสามารถที่มีอยู่จริงของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพื่อเปรียบเทียบกับระดับของสมรรถนะที่องค์กรสงฆ์ที่คาดหวังในแต่ละตำแหน่ง

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11” ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมการศาสนา หรือสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ควรส่งเสริมและพัฒนาพระสังฆาธิการ ด้วยการจัดฝึกอบรมพัฒนางานพระสังฆาธิการแต่ละระดับอย่างต่อเนื่อง กำหนดโครงสร้างองค์กรเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานชัดเจน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมการปฏิบัติของพระสังฆาธิการอย่างเป็นระบบ และกำหนดระบบการให้คำปรึกษา และการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางที่ถูกต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ด้านการดำเนินการปกครอง พระสังฆาธิการระดับอำเภอควรริเริ่มที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงตนเองในการปฏิบัติงานทุก ๆ ด้าน โดยเริ่มที่การวางแผน สร้างเครือข่าย ร่วมคิด ร่วมทำกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระบบการปฏิบัติงาน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนและปฏิบัติงานด้วยความรักในงาน เพียรพยายาม มุ่งมั่นพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

2) ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน สร้างความตระหนักและความมั่นใจในการปฏิบัติงาน จัดระบบกำกับ ติดตาม ควบคุม ตรวจสอบและให้มีระบบการช่วยเหลือฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

3) ด้านการระงับอธิกรณ์ พระสังฆาธิการที่จะทำหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ ต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและหลักกฎหมายบ้านเมือง หมั่นฝึกพัฒนาทักษะและเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการระงับอธิกรณ์

4) การแก้ไขข้อขัดข้อง พระสังฆาธิการจะต้องศึกษาทำความเข้าใจระเบียบหลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน จัดลำดับสำคัญของปัญหา มีขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา รายงานหรือประเมินผลการปฏิบัติงานเสนอต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูง

5) ด้านการควบคุมบังคับบัญชา พระสังฆาธิการต้องพัฒนาตนเอง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตน ยึดหลักพระธรรมวินัยและหลักการอยู่

ร่วมกัน มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ดูแลช่วยเหลือพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมและทางโลกให้แก่ผู้ได้บงคับบัญชาให้สามารถรู้เท่าทันโลกปัจจุบัน

6) การตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการควรตระหนักในการตรวจการ ปฏิบัติตามขั้นตอนและกระบวนการตรวจการคณะสงฆ์อย่างถูกต้อง ฝึกทักษะและเทคนิคที่จำเป็นการตรวจการหรือการประชุม ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีระบบการรายงานการตรวจการหรือบันทึกการตรวจการหรือการประชุมสงฆ์ที่ชัดเจน หมั่นพิจารณาตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในการปฏิบัติของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพื่อพัฒนาทักษะและเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11

2) ควรมีการนำผลการศึกษาไปทดลองใช้กับพระสังฆาธิการเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการหรือวิธีการที่เหมาะสมกับพระสังฆาธิการในแต่ละเขตการปกครองคณะสงฆ์แต่ละภาค

บรรณานุกรม

- พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมโธ). (2557). “รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม). (2558). “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโชติ บดีรัฐ. (2554). “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏี สิริธโร). (2557). “กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิถีการชำระอธิกรณ์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภาและสถาบันสื่อธรรม.

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินฺโน). (2548). *ธรรมญาณนิพนธ์ 100 ปีพระพุทธวรญาณ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีรพงษ์ เณิมจิระรัตน์. (2547). *การแก้ปัญหาแบบควีซี :วิธีการแก้ปัญหาในงานตามแบบฉบับญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). *ทำเนียบพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.